

Inventaris van het archief van het Louis Bertrand (1848-1849, 1852-1940)

(S/1996/206, S/1998/060)

Martijn Vandenbroucke

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	2
Inleiding	3
Inventaris	6
1. Bijdragen en monografieën	6
2. Documentatiedossiers	7
2.1. Economie	7
2.2. Gevangeniswezen	8
2.3. Kongo	9
2.4. Levensduurte & lonen	9
2.5. Oorlogsinspanningen & –schade	9
2.6. Partijen	10
2.7. Pers	10
2.8. Personalialia	11
2.9. Sociale wetgeving & syndicalisme	11
2.10. Socialisme & communisme	12
2.11. Socialistische organisaties	13
2.12. Verkiezingen	13
2.13. Politiek werk & biografische gegevens	13
2.14. Verzameldossiers	14
3. Briefwisseling	15
4. Administratie	15

INLEIDING

Eén van de grondleggers van de socialistische beweging in België

Louis Bertrand werd op 15 januari 1856 in Sint-Jans-Molenbeek geboren als zoon van een Waalse marmerbewerker. Zijn vader nam hem op jonge leeftijd mee naar arbeidersbijeenkomsten. Op 12-jarige leeftijd verliet hij de schoolbanken. Eerst verdiende hij als dagbladverkoper de kost, daarna werd hij leerling-steenknipper. Op zijn vijftiende trad hij als marmerbewerker in zijn vaders voetsporen. Bertrand werd actief in de Brusselse vakbond van marmerbewerkers, waarvan hij op 18-jarige leeftijd secretaris werd. Na zijn dagtaak leerde hij zichzelf lezen en schrijven. In 1875 publiceerde hij zijn eerste artikel in *La Persévérance*, het orgaan van de Belgische marmerbewerkers. In 1878 stichtte hij weekblad *La Voix de l'Ouvrier*. Een jaar later werd hij gedwongen ontslag te nemen als marmerbewerker. Hij kwam daarna aan de kost als boekhandelaar, verzender van *La Réforme* en uiteindelijk als redacteur (sinds 1885) en directeur van *Le Peuple* (1896-1907). Bertrand was ook een van de initiatiefnemers van de Brusselse coöperatie Maison du Peuple (1882). In 1885 was Louis Bertrand, samen met Edward Anseele en Edmond van Beveren, een van de stichters van de Belgische Werkliedenpartij (BWP). Van dat jaar tot 1933 zetelde hij in de Algemene Raad (later het Bureau), met een onderbreking tussen 1899 en 1910. Tussen 1891 en 1892 was hij partijsecretaris. Zijn pogingen om een nationale socialistische partij op te richten dateren al uit 1875. Toen richtte hij samen met militanten uit Gent en Antwerpen de Union Ouvrière Belge op. In 1879 was hij een van de initiatiefnemers achter de Belgische Socialistische Partij. Hij was in diezelfde jaren regelmatig aanwezig op nationale en internationale arbeiderscongressen, waar hij in contact kwam met verschillende personaliteiten van de brede socialistische beweging. In 1894 werd Bertrand verkozen als volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Zinnik, waardoor hij deel uitmaakte van de eerste socialistische parlementaire groep. Ondanks zijn sobere stijl was hij een gerespecteerd en bijwijlen gevreesd parlamentslid, omwille van zijn vermogen zich in te werken in complexe dossiers. In 1895 werd hij verkozen in de gemeenteraad van Schaarbeek. Hij werd schepen van Financiën (tot 1920). In 1900 werd Bertrand volksvertegenwoordiger voor Brussel, een mandaat dat hij zou uitoefenen tot zijn 70e verjaardag in 1926.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog maakte Louis Bertrand deel uit van het Nationaal Hulp- en Voedingscomité en diverse andere hulporganisaties. Op 21 november 1918 werd hij benoemd tot minister van Staat en een week later verkozen tot ondervoorzitter van de Kamer. Na zijn vertrek uit de politiek wijdde hij zich voornamelijk aan zijn literair werk en zijn inzet voor de coöperatieve beweging. Binnen die beweging heeft hij diverse functies bekleed: als penningmeester (1898-1899) en voorzitter van de Fédération des Sociétés Coopératives Belges (1899-1934), als voorzitter van de raad van beheer van het Office Coopérative Belge (1920-1934), als ondervoorzitter van de Société Générale Coopérative (1924-1934) en als lid van het Centraal Comité van de Internationale Coöperatieve Alliantie (1904-1921). In 1907 was hij een van de stichters van verzekeringsmaatschappij La Prévoyance Sociale. Verder zetelde hij ook in de raad van beheer van de Belgische Bank van de Arbeid (1931-1933) en van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK) (1919-1938). Daarbovenop kwamen nog bestuursmandaten bij commerciële ondernemingen als nv De Verenigde Wevers en nv Lever (later Unilever).

Louis Bertrand was een gedreven schrijver. Hij legde zich aanvankelijk toe op arbeidersthema's zoals de veiligheid in de mijnen, de povere arbeidershuisvesting, de lage lonen ... Het meest vermaard zijn echter de tweedelige publicatie over de Belgische coöperatieve beweging (1902-1903) en die over de geschiedenis van de democratie en het socialisme in België (1906-1907). Later legde hij zich ook toe op de koloniale geschiedenis

en het koningshuis. Hij was hoofdredacteur van *Les Coopérateurs Belges*, stichtte samen met Ernest Vaughan het satirische blad *Le Trique* en werkte onder andere mee aan *Le Peuple*, *La Cloche*, *Uylenspiegel*, *La Revue Socialiste*, *La Société Nouvelle*, *La Revue de Belgique*, *La Revue Politique*, *La Revue Politique et Parlementaire de Paris* en *Jeunesse socialiste*. Hij kwam herhaaldelijk in botsing met de gevestigde klasse, wegens zijn vlijmscherpe artikels. Kort na de Eerste Wereldoorlog leverde hij zelfs enkele bijdragen over het socialisme aan de vrije tribune van *Le Soir*, waar kardinaal Mercier, uit hoofde van de ‘neutraliteit’ van deze krant, geschokt op reageerde. Bertrand stond voor een reformistisch, opbouwend socialisme, tegen het destructieve revolutionaire socialisme. Hij wilde de arbeiders instellingen geven, sociale wetten en materiële voordelen. Al in 1895 pleitte hij voor een nationale en algemene ziekteverzekering. Hij vond de organisatie van krachtige vakbonden, mutualiteiten en coöperaties veel nuttigere instrumenten voor de socialistische beweging dan het verkondigen van grote theorieën.

Louis Bertrand overleed in Schaarbeek op 17 juni 1943.

A long journey

Op 29 september 1937 sloten de bejaarde Louis Bertrand en verzekeringsmaatschappij La Prévoyance Sociale een overeenkomst over de overdracht van Bertrands omvangrijke bibliotheek, in ruil voor 50.000 frank.¹ In deze overeenkomst was ook het archief inbegrepen. Deze verzameling werd de basiscollectie van het Nationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (NISG), dat tien weken later werd opgericht. Na de sluiting van het NISG door de Duitse bezetter op 26 oktober 1940 bleef het archief geruime tijd in de verzegelde kelder van het NISG in de Regentschapstraat te Brussel bewaard. Na anderhalf jaar discussie tussen verschillende diensten van de Duitse bezettingsmacht werd het bezit van het NISG in het voorjaar van 1942 in meerdere transporten naar Berlijn overgebracht. Daar werd het in 1943-1944, na de intensivering van de geallieerde luchtbombardementen, geëvacueerd richting Polen en Tsjecho-Slowakije. Bij de Bevrijding troffende geallieerden overal enorme opslagplaatsen met geroofde cultuurgoederen aan. Op die manier viel het grootste deel van het bezit van het NISG, en daarbij ook het archief Louis Bertrand, in handen van het Russische leger. De bibliotheek was door de Duitser na de sluiting van het NISG naar het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam overgebracht en vandaar naar Duitsland gevoerd. Uiteindelijk zou die dan ook, – zij het onvolledig – langs deze weg terugkeren. Het archief was intussen via meerdere tussenstations terechtgekomen in het Bijzonder Archief (Osoby) in Moskou. Dit was enkel voor de Sovjet-Russische geheime dienst en een aantal ministeries toegankelijk. Het bestaan van het Osoby werd pas in 1991, in volle perestrojka, geopenbaard. Kort daarop werd duidelijk dat er zich ook geroofde Belgische archieven in het Osoby bevonden. Wouter Steenhaut en Michel Vermote troffen er in 1992 onder meer een deel van het bezit van het NISG aan, waaronder het archief Louis Bertrand. Na heel wat getouwtrek besloot de Russische overheid de geroofde archieven terug te geven aan hun oorspronkelijke eigenaars. In 2002 keerde het archief Louis Bertrand dan ook naar België terug, waar het werd ondergebracht in Amsab-ISG, de opvolger van het verdwenen NISG.

Aanvankelijk bleef het archief bewaard zoals het in het Osoby-archief was ontsloten. Al snel bleek echter dan een controle van de in Rusland opgestelde inventarissen noodzakelijk was. Vele beschrijvingen bleven onvolledig of zelfs incorrect. Vermoedelijk zijn heel wat dossiers door elkaar gehaald; er zijn duidelijke aanwijzingen dat de Russische archivariissen uit sommige dossiers stukken hebben verwijderd en deze naar een onbekende bestemming hebben overgebracht. Bovendien bleek het aangewezen het archief van Louis Bertrand – oorspronkelijk opgenomen in het archief van het NISG – afzonderlijk te ontsluiten. Naast het

administratieve archief van het NISG (toegang nr. 018) bevatte deze collectie enkel nog het archief van Louis Bertrand en een deel van het archief van Emile Vandervelde, als beherende instelling. Gezien deze laatste stukken bij de restitutie niet werden overgedragen en de resterende door het NISG beheerde archiefstukken slechts enkele geïsoleerde stukken (enkele geschonken brieven) betrof, leek het dan ook aangewezen dit ‘dubbelarchief’ op te delen, waardoor beide beter tot hun recht komen.

Naast een serie briefwisseling bevat het archief van Louis Bertrand voornamelijk minuten van diverse bijdragen en boeken en documentatiedossiers ter voorbereiding van zijn teksten. Daarnaast zijn er nog een aantal dossiers over zijn parlementaire werkzaamheden (voornamelijk krantenknipsels). In de personaliadossiers is er heel wat materiaal over César De Paepe te vinden, zelfs in die mate dat bepaalde dossiers een mengeling zijn van documentatie van Bertrand over De Paepe en archief van De Paepe dat door Bertrand werd verzameld. Omgekeerd bevinden zich een aantal archiefstukken van Bertrand in het archief van De Paepe. Daarvan bezit Amsab-ISG enkel microfiches (archieftoegang 487). Het archief bevat 152 nummers, opgeborgen in 15 archiefdozen, en bestrijkt de periode 1848-1940. Het is raadpleegbaar mits toestemming van de verantwoordelijke archivaris.

(1) Michel VERMOTE, Het NISG: Wie es eigenlijk gewesen ist (1937-'40). In: Jacques LUST, Evert MARÉCHAL, Wouter STEENHAUT, Michel VERMOTE (red.), *Een zoektocht naar archieven. Van NISG naar AMSAB*, Gent: AMSAB, 1997, p. 23.

Bibliografie

- Amsab-ISG, Biodoc 103/6: Louis Bertrand.

- Michel VERMOTE, Het NISG: Wie es eigenlijk gewesen ist (1937-'40). In: Jacques LUST, Evert MARÉCHAL, Wouter STEENHAUT, Michel VERMOTE (red.), *Een zoektocht naar archieven. Van NISG naar AMSAB*, Gent: AMSAB, 1997, p. 10-53.

INVENTARIS

1. Bijdragen (monografieën en artikels)

1	Artikel 'Commune à Paris'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
2	Artikel 'Les Etapes du Socialisme'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
3	Artikel van 'Les Saint-Simonieres en Belgique'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
4	Artikel van 'Colins et le Socialisme rationel'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
5	Artikel van 'Napoleon Dekeyzer'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
6	Artikel van betreffende de 'Politique générale'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
7	Artikel van 'Constitution 1831'. Handschrift. Z.d.	2 stukken
8	Artikel 'La crise sociale en belgique devant les partis politiques'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
9	Artikel 'Gouvernement et question sociale'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
10	Artikel 'Le rôle du capital dans la production des richesses'. Z.d.	1 omslag
11	Monografie 'L'histoire de la Démocratie et du Socialisme en Belgique depuis 1830'. Handschrift. 1908	1 omslag
12	Monografie 'Histoire populaire de la guerre de 1914-1917'. 1918	1 stuk
13	Monografie 'La Belgique en 1848-1849'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
14	Monografie 'L'Europe de 1875 à 1905'. Handschrift. Z.d.	1 omslag
15	Monografie 'L'usage de l'eau'. Handschrift. Z.d.	1 omslag

16	Monografie ‘Les impôts’. Handschrift. Z.d.	1 omslag
17	Monografie over [de geschiedenis van de coöperatieve beweging in België]. Handschrift. Z.d.	1 omslag
18	Monografie over de gebeurtenissen tijdens de Eerste Wereldoorlog in België. Handschrift. Z.d.	1 omslag
19	Nota’s van betreffende de ‘politique’. Handschrift. Z.d.	1 omslag
20	Verslag over de levensduurte door Louis Bertrand voor het congres van de Belgische Werkliedenpartij in april 1914. Handschrift. [1914]	1 omslag
21	Dossier betreffende ‘Boussoit: un village féodal en 1898’. 1898	1 omslag
22	Dossier betreffende biografieën van socialistische pioniers. Handschrift. Z.d.	1 omslag

2. Documentatiedossiers

2.1. Economie

23	Dossier betreffende de cursus ‘Geschiedenis van de economische doctrines’ van H. Denis. [1882]	1 omslag
24	Dossier betreffende documentatie over het landbouwbeleid. 1909-1910, 1937	1 omslag
25	Dossier betreffende documentatie over de financieel-economische problemen in België. 1909, 1913, 1915, 1930, 1932	1 omslag
26	Dossier betreffende de handel. 1909, 1917, 1923	1 omslag
27	Nota betreffende cijfermateriaal over de veestapel in 1909. [1909]	1 stuk
28	Dossier betreffende documentatie over het ‘hoge’ financiewezen. 1916, 1933	1 omslag
29	Dossier betreffende de Studiecommissie voor de Economische toestand. 1920	1 omslag

30	Dossier betreffende documentatie over de financieel-economische problemen in België. 1920, 1935-1936	1 omslag
31	Verslag van de Liberale Partij betreffende het krediet aan de middenstand. Gedrukt. 1924	1 stuk
32	Dossier betreffende documentatie over de liquidatie van Sofitex. 1930-1932, 1934	1 omslag
33	Dossier betreffende documentatie over de zaak Stavisky. 1934	1 omslag
34	Dossier betreffende Belgische economische samenwerking met de Verenigde Staten en Rusland. 1935	1 omslag
35	Dossier betreffende de overheidsbegroting. 1935	1 omslag
36	Stukken betreffende een parlementair debat over de inkomstenbelasting. 1935	1 omslag
37	Dossier betreffende de economische crisis. 1939	1 omslag
38	Stukken betreffende de grondprijs. Z.d.	1 omslag
39	Stukken betreffende de wetgeving op de naamloze vennootschappen. Z.d.	1 omslag
40	Stukken betreffende het spoorwegtransport. Z.d.	1 omslag
41	Stukken betreffende de steenbakkerijen. Z.d.	1 omslag
42	Verslag betreffende het Taylorisme. Z.d.	1 omslag
43	Verslag van V. Gérard betreffende de bankenhervorming. Z.d.	1 stuk

2.2. Gevangeniswezen

44	Dossier betreffende de organisatie van de strafinrichtingen (gevangenis). 1902, 1905-1906, 1910-1911	1 omslag

2.3. Kongo

- 45 Dossier betreffende documentatie over diverse onderwerpen (Katanga, burgerlijke rechtspraak, financieel herstel Hongarije).
1926, [1929], 1935 1 omslag
- 46 Dossier van Louis Bertrand betreffende Kongo.
1928 1 omslag

2.4. Levensduurte & lonen

- 47 Dossier betreffende documentatie over de levensduurte.
[1887], 1916-[1917] 1 omslag
- 48 Dossier van Louis Bertrand betreffende documentatie over de gelijkschakeling van de lonen.
Z.d. 1 omslag

2.5. Oorlogsinspanningen & -schade

- 49 Stukken betreffende de organisatie van het leger.
1898, [1901], 1911, 1914 1 omslag
- 50 Dossier betreffende een wetsontwerp over de oorlogsschade.
[1900] 1 omslag
- 51 Dossier betreffende krijgsverrichtingen gedurende de Eerste Wereldoorlog in Brabant.
1900-1901 1 omslag
- 52 Stukken betreffende krijgsverrichtingen gedurende de Eerste Wereldoorlog in België en het buitenland.
1912, 1914 1 omslag
- 53 Dossier betreffende documentatie over de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog.
1914 1 omslag
- 54 Dossier betreffende opeisingen in Antwerpen.
1915 1 omslag
- 55 Dossier betreffende het Nationaal Hulp- en Voedingscomité.
1915-1916 1 omslag
- 56 Stukken betreffende oorlogsschade voor verschillende bedrijven.
1920-1921, 1924 1 omslag
- 57 Dossier betreffende de terugtrekking van Duitse marken.
1921 1 omslag

58	Dossier betreffende de oorlogsschade voor de Société d'Ougrée-Marihaye. 1921, 1934	1 omslag
59	Dossier betreffende documentatie over het Belgisch buitenlands beleid vanuit Duits standpunt. 1931	1 omslag
60	Verslag betreffende een dagboek over de Anschluss. Handschrift. [1938]	1 stuk
61	Dossier betreffende bijzonder belasting op de oorlogswinsten. Z.d.	1 omslag
62	Notities betreffende de krijgsverrichtingen gedurende de Eerste Wereldoorlog in België. Handschrift. Z.d.	1 omslag
63	Notities betreffende de militaire uitgaven. Handschrift. Z.d.	1 omslag

2.6. Partijen

64	Stukken betreffende documentatie over de werking van de socialistische partij. [1877, 1880-1882, 1891, 1895, 1908-1910, 1914]	1 omslag
65	Dossier betreffende documentatie over de liberale partij. 1884-1886	1 omslag
66	Dossier betreffende documentatie over de christen-democraten. [1897], 1907, [1910, 1933]	1 omslag
67	Dossier betreffende documentatie over de socialisten in België en Europa. 1903, 1906, 1908-1909, 1914, [1921], 1925, 1930, 1935, 1937	1 omslag
68	Dossier betreffende documentatie over de katholieke partij. 1906-1907, 1913, 1933, 1935	1 omslag
69	Dossier betreffende documentatie over de werking van BWP-federatie Brussel. 1913, [1918]	1 omslag
70	Dossier betreffende de vergelijking van het aantal parlementaire interpellaties van de drie grote politieke families. Z.d.	1 omslag

2.7. Pers

71	Dossier betreffende documentatie over de socialistische pers. 1897	1 omslag

- 72 Dossier betreffende documentatie over de professionele pers.
1923, 1925 1 omslag

2.8. *Personalia*

- 73 Stukken betreffende notities van César De Paepe¹.
1852-1890 1 omslag
- 74 Nota's betreffende César De Paepe. Handschrift.
1865 1 omslag
- 75 Dossier betreffende afbeelding van César De Paepe en familie.
1890 1 omslag
- 76 Dossier betreffende het overlijden van César De Paepe.
1890 1 omslag
- 77 Stukken betreffende het overlijden van Jean Jaurès.
1914 1 omslag
- 78 Stukken betreffende Ernest Solvay.
1917-1918, [1932] 1 omslag
- 79 Dossier betreffende het overlijden van Edmond Picard.
1924 2 stukken
- 80 Dossier van Louis Bertrand betreffende Philippe Michel Buonarroti en Bismarck.
[1928] 1 omslag
- 81 Dossier van Louis Bertrand betreffende de memoires van prins Lisnovski.
Z.d. 2 stukken

2.9. *Sociale wetgeving & syndicalisme*

- 82 Dossier betreffende documentatie over de hervorming van het openbaar welzijn.
1900 1 omslag
- 83 Dossier betreffende de alcoholwetgeving.
1907-1908, 1914 1 omslag
- 84 Dossier betreffende wetsontwerpen over de aanwerving van arbeidskrachten en de
arbeidsduur.
[1911-]1914, [1917] 1 omslag
- 85 Dossier betreffende de beslechting van arbeidsconflicten.
1913-1914 1 omslag

---

¹ De dossiers betreffende César De Paepe zijn in feite een mengeling van documentatie over en archief van De Paepe. Omgekeerd kwamen ook archiefstukken van Bertrand in het archief De Paepe terecht (zie archief 487. César De Paepe).

86	Dossier betreffende de arbeidsbeurzen. [1913-1914]	1 omslag
87	Dossier betreffende sociale woonmaatschappijen. 1916	1 omslag
88	Dossier betreffende de arbeidswetgeving. Z.d.	1 omslag
89	Dossier betreffende documentatie over het syndicalisme. Z.d.	1 omslag
90	Dossier betreffende het stakingsrecht. Z.d.	1 omslag
91	Dossier betreffende meetings van de textielarbeiders. Z.d.	1 omslag
92	Dossier betreffende de hervorming van het openbaar welzijn en de sociale verzekeringen. Z.d.	1 omslag

2.10. Socialisme & communisme

93	Knipsels uit 'Le Moniteur Belge' betreffende de revolutionaire dreiging. 1848-1849	1 omslag
94	Knipsels uit diverse binnen- en buitenlandse kranten betreffende de socialistische beweging. 1883, 1886-1887	1 omslag
95	Dossier betreffende de houding van de Belgen ten opzicht van de Internationale. 1914, 1916-1917, 1919	1 omslag
96	Uittreksels betreffende statuten van diverse coöperaties. 1915, 1923 N.B. Hierin bevindt zich ook een overzichtstabel van diverse offertes voor sanatorium Tombeek door de architecten Brunfaut.	1 omslag
97	Dossier betreffende documentatie over de Russische mensjevieken. 1920, 1928-1929, 1936	1 omslag
98	Verslag betreffende de statuten van de Société Nationale de Production Coopérative (SNPC). [1924]	1 stuk
99	Monografie van Claude Servet over 'Sovjetrussisch Turkestan'. Gedrukt. 1931	1 stuk

- 100 Dossier betreffende het proces over de gebeurtenissen bij Risquons-Tout in 1848 en de ontwikkeling van het socialisme in België.
Z.d. 1 omslag
- 101 Dossier betreffende de geschiedenis van de coöperatie.
Z.d. 1 omslag
- 102 Dossier betreffende de monografie ‘Atheïsmus und Bolschewismus’, heruitgegeven door de Lettres de Rome.
Z.d. 1 omslag

2.11. Socialistische organisaties

- 103 Dossier betreffende het Institut Solvay d’Education Ouvrière.
1917-1918 1 omslag
- 104 Dossier betreffende de Centrale d’Education Ouvrière.
1921, [1923] 1 omslag
- 105 Dossier betreffende de Comptoir de Dépôts et des Prêts.
1928-1929 1 omslag

2.12. Verkiezingen

- 106 Dossier betreffende het recht om zich te verenigen en de verkiezingen.
1870, 1919 1 omslag
- 107 Dossier betreffende documentatie over verkiezingen en financiën.
1892, 1906-1908, 1910-1911, 1929-1930, 1938 1 omslag
- 108 Stukken betreffende documentatie over verschillende verkiezingscampagnes.
1912 1 omslag

2.13. Politiek werk & biografische gegevens

- 109 Dossier betreffende personalia.
1889, 1906, 1923, 1925-1926 1 omslag
- 110 Dossier betreffende wetgevende initiatieven over de arbeidsongevallen.
1891, 1896, 1901, 1903, 1908 1 omslag
- 111 Pamfletten van beroepsverenigingen aan de parlementsleden betreffende bepaalde verzoeken. Gedrukt.
1893, 1895 1 omslag
- 112 Dossier betreffende parlementaire debatten (voornamelijk over welzijn).
1895, 1897, 1910, 1913, 1918, 1922, 1925 1 omslag

113	Dossier betreffende wetsvoorstellen. 1897, 1900-1901, 1903, 1907, 1909	1 omslag
114	Dossier betreffende het gemeentebestuur te Schaarbeek. 1901, 1903, 1913, [1916], 1930	1 omslag
115	Dossier betreffende biografische gegevens. 1907, 1920, 1926, 1933	1 omslag
116	Stukken betreffende Commissie van Beroepsverenigingen, Arbeidsbeurzen en Onvrijwillige Werkloosheidskassen. [1911], 1913	1 omslag
117	Verslag betreffende de wetgeving op de verkoopskantoren. [1913]	1 stuk
118	Dossier betreffende de Subcommissie Arbeiderskwesties van het Ministerie van Economische Zaken. 1920	1 omslag
119	Verslag betreffende het onderhoud van de delegatie van de industriëlen van Roeselare en Kortrijk op het Ministerie van Economische Zaken op 20/04/1920. Met begeleidend schrijven. 1920	2 stukken
120	Dossier betreffende de verloning van de magistraten. 1923, 1925	1 omslag
121	Knipsels betreffende bijdragen in kranten. 1923, 1927, 1936	1 omslag
122	Verslag betreffende de aanleg van een laan, plein en openbare plaats nabij het goed van Locht. Z.d.	1 stuk

2.14. Verzameldossiers²

123	Dossier betreffende diverse onderwerpen. 1913, 1938, [1940]	1 omslag
124	Stukken betreffende diverse onderwerpen. 1916-1918, 1925, 1935	1 omslag
125	Stukken betreffende notities en documentatie over diverse onderwerpen. Z.d.	1 omslag

---

² Deze dossiers bevatten heel diverse onderwerpen zonder duidelijke samenhang (noch qua onderwerp noch qua chronologie). Het is niet duidelijk of deze dossiers ontstaan zijn tijdens de archivering in het Osoby of reeds op deze manier door L.B. zelf zijn aangelegd.

- 126 Dossier betreffende documentatie over diverse onderwerpen.
1877, 1887, 1891, 1908, 1914, 1918, 1932 1 omslag
- 127 Knipsels uit de Daily Herald.
1932 1 omslag

3. Briefwisseling

- 128 Briefwisseling met de Association des Imprimeurs-Lithographes des Bruxelles.
[1852], 1886, 1906 1 omslag
- 129 Briefwisseling met de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK). Met bijlagen.
1934, 1936-1937 1 omslag
- 130 Inkomende briefwisseling van Le Peuple betreffende haar 50ste verjaardag.
1935 2 stukken
- 131 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. A.
1881, 1886-1888, 1910, 1920, 1923, 1926-1927, 1933 1 omslag
- 132 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. B.
1876-1878, 1880-1881, 1885, 1887, 1889, 1891, 1897, 1900-1901, 1905-1906, 1911-
1912, 1918, 1923, 1929-1930 1 omslag
- 133 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. C.
1880, 1882-1884, 1879, 1886-1891, 1900, 1903-1906, 1013, 1921, 1925 1 omslag
- 134 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. D.
1906, 1916, 1918, 1920, 1923, 1925-1927, 1929 1 omslag
- 135 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. E.
1902-1904, 1907, 1915, 1920 1 omslag
- 136 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. F.
1885, 1887, 1889-1890, 1903, 1906, 1912-1913, 1922 1 omslag
- 137 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. G.
1920, 1926 1 omslag
- 138 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. H.
1926, 1937-1938 1 omslag
- 139 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement. I-K.
1879, 1885, 1899, 1908 1 omslag
- 140 Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement L.
1879-1882, 1886-1888, 1890, 1893-1895, 1906, 1910-1913, 1918, 1923 1 omslag
N.B. Aantal stukken ontbreekt (vervangen door handgeschreven Russische nota's)

141	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement M. 1908, 1913, 1923, 1920, 1926-1927, 1933	1 omslag
142	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement N. 1878, 1880, 1889, 1891, 1912, 1922	1 omslag
143	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement O-P, R. 1889, 1900, 1911, 1924, 1926, 1933	1 omslag
144	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement S. 1917-1918, 1920, 1929, 1934	1 omslag
145	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement T. 1912, 1916, 1920	1 omslag
146	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement V. 1897, 1918, 1922	1 omslag
147	Inkomende briefwisseling. Alfabetisch klassement W. 1880, 1908, 1917, 1920, 1922, 1924-1925, 1928	1 omslag
148	Inkomende briefwisseling aan Louis Bertrand. 1905, 1910-1915, 1917-1918, 1920, 1922-1923, 1926, 1928-1930	1 omslag
149	Inkomende briefwisseling. 1908, 1911, 1920, 1926-1927, 1932	1 omslag
150	Inkomende briefwisseling (aan Louis Bertrand?). 1878, 1922, 1930, 1936, 1939	1 omslag
151	Uitgaande briefwisseling. Minuten. 1881, 1928, 1938	1 omslag

4. Administratie

152	Kasboek betreffende de abonnees van de 'Coopérateurs' 1/11/1892 – april 1914. [1892-1914]	1 deel

OVERGEBRACHT NAAR ANDERE DEPARTEMENTEN

- 1) Overgebracht naar het departement Bibliotheek
  - Monografie van Willy Kooy 'De socialistische tendenzen in de Oostendsche zeevisserij'. Z.d.
  - Cursus van Z. Kotchetkova, E. Vandervelde en L. Delsinne voor de Ecole Ouvrière Supérieure (EOS) over de socialistische doctrine. Gedrukt. 1924.

- 2) Overgebracht naar het departement Beeld & Geluid
  - Schetsboek van Jean Maillard ter ere van Emile Vandervelde. 1932.